

Archeologisch bureauonderzoek

**Bestemmingsplan Bedrijventerrein Schinkel -
Aalsmeerplein e.o.
Stadsdeel Zuid**

BO 12-013 Amsterdam 2012

Inhoud

Samenvatting	4
Inleiding	5
1 Administratieve gegevens plangebied	6
1.1 Administratieve gegevens	6
2 Wet- en regelgeving	7
2.1 Algemeen	7
2.2 Rijk	7
2.3 Provincie Noord-Holland	7
2.4 Gemeente Amsterdam	8
2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie	8
3 Historisch-topografische en archeologische inventarisatie	9
3.1 Geomorfologie en bodem	9
3.2 Historie algemeen	9
3.3 Historisch-topografische inventarisatie van het plangebied	10
3.3.1 Ontginningen en de Sloter Bovenwegspolder	10
3.3.2 Sloterweg en de Schinkel	11
3.3.3 Verstedelijking	11
3.4 Archeologische inventarisatie van het plangebied	12
3.4.1 Archeologische Monumentenkaart en Cultuurhistorische Waardenkaart	12
3.4.2 Vindplaatsen	13
3.4.3 Bodemopbouw	14
3.5 Conclusie: verwachtingsmodel	14
4 Archeologische verwachtingskaart	15
5 Archeologische beleidskaart	17
Conclusie	19
Bronnen	20
Appendix: Beleidsvarianten, stroomschema	21

Samenvatting

Bureau Monumenten & Archeologie (BMA) heeft in opdracht van stadsdeel Zuid een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd naar bestemmingsplangebied Bedrijventerrein Schinkel - Aalsmeerplein e.o. Dit onderzoek is bedoeld om het cultuurhistorische verleden van het plangebied in kaart te brengen en daarmee een beeld te krijgen van de archeologische sporen die in de bodem aanwezig kunnen zijn. Het past binnen de verplichting van gemeenten om conform de Monumentenwet beleid te ontwikkelen ten aanzien van het behoud cq documentatie van die overblijfselen bij bouwontwikkeling.

Het bureauonderzoek gaat uit van een beknopt overzicht van de historisch-topografische ontwikkeling van het plangebied. Dit overzicht wordt aangevuld met archeologische informatie afkomstig van vindplaatsen in de omgeving van het plangebied. De historische en archeologische informatie is omgezet naar een beeld van archeologische verwachtingen.

Op de archeologische verwachtingskaart (p. 15-16) wordt voor het plangebied onderscheid gemaakt in twee zones met een hoge archeologische verwachting en twee met een lage of negatieve verwachting. Aan de hand hiervan is een archeologische beleidskaart opgesteld, waarin de beleidsregels en maatregelen voor de vereiste archeologische monumentenzorg zijn vastgelegd.

De beleidskaart telt twee beleidszones (p. 17-18). Voor elk van deze zones is gespecificeerd of en in welke mate eventueel archeologisch veldonderzoek nodig is in de bouwplanontwikkeling.

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat ook in geval geen archeologisch vervolgonderzoek is vereist en toch bodemvondsten ouder dan vijftig jaar worden aangetroffen dit aan Bureau Monumenten & Archeologie gemeld wordt zodat in overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen kunnen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Inleiding

In opdracht van stadsdeel Zuid heeft BMA een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het bestemmingsplan Bedrijventerrein Schinkel - Aalsmeerplein e.o.

Het bureauonderzoek geeft een overzicht van bekende of verwachte archeologische waarden binnen het plangebied. Hierbij is gebruik gemaakt van historisch kaartmateriaal, relevante publicaties en archiefbronnen in samenhang met archeologische informatie over al bekende vindplaatsen in het plangebied en omgeving. Deze informatie is samengevat in een verwachtingsmodel op basis waarvan de beleidsregels voor archeologische erfgoedzorg worden vastgelegd ten behoeve van het bestemmingsplan.

In het bureauonderzoek komen het nationale, provinciale en gemeentelijke archeologiebeleid (hoofdstuk 2), de historische en archeologische achtergronden (hoofdstuk 3) en de archeologische verwachting van het plangebied (hoofdstuk 4) aan de orde, gekoppeld aan een beleidskaart (hoofdstuk 5) die inzichtelijk maakt of en in welke mate archeologische maatregelen binnen (toekomstige) planontwikkeling vereist zijn.

1 Administratieve gegevens plangebied

Het plangebied Bedrijventerrein Schinkel - Aalsmeerplein e.o., gelegen in stadsdeel Zuid, wordt in het noorden begrensd door de Henk Sneevlietweg en Rijnsburgstraat, in het oosten door de Schinkel en in het zuiden en westen door de ringweg A10.

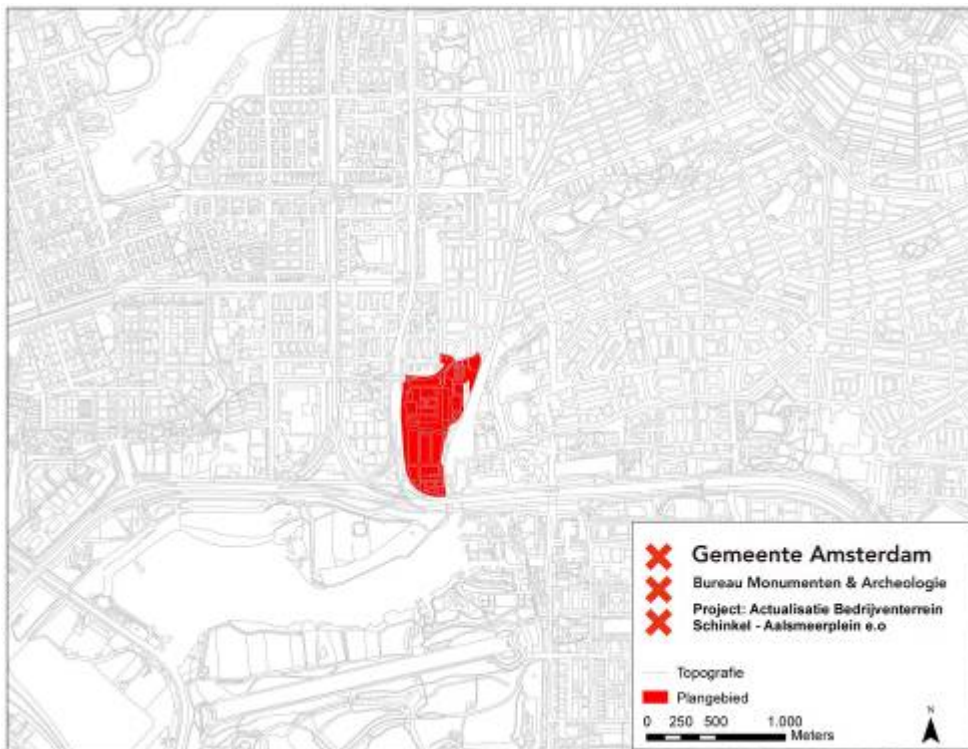
1.1 Administratieve gegevens

Opdrachtgever Stadsdeel Zuid
Contactpersoon Dhr. J. Dijstelbloem
Adres Postbus 74019
Postcode / plaats 1070 BA Amsterdam

Plangebied

Provincie	Noord-Holland	Gemeente	Amsterdam
Plaats	Amsterdam	Kaartblad	25G
ARCHIS meldingsnr.	49085	ARCHIS afmeldingsnr.	39074
X-coördinaat NW	117.842	Y-coördinaat NW	484.375
X-coördinaat NO	118.370	Y-coördinaat NO	484.526
X-coördinaat Z	118.172	Y-coördinaat Z	483.491

Locatie

1 Plangebied Bedrijventerrein Schinkel - Aalsmeerplein e.o.

2 Wet- en regelgeving

2.1 Algemeen

Het archeologische erfgoed bestaat uit voorwerpen en structuren die in de bodem bewaard zijn. Deze materiële overblijfselen vormen een onderdeel van onze leefomgeving. Het beleid voor het archeologisch erfgoed heeft dan ook veel raakvlak met dat van de ruimtelijke ordening. Voor optimale integratie van de archeologie in de ruimtelijke ordening heeft het rijk o.a. de Monumentenwet 1988 en de Wet ruimtelijke ordening aangepast.

2.2 Rijk

Om het bewustzijn van het Europese erfgoed te vergroten hebben de Europese ministers van Cultuur in 1992 het Verdrag van Valletta opgesteld (ook bekend als het Verdrag van Malta). Een van de voorwaarden om dit te bereiken is dat het Europese archeologische erfgoed voor toekomstige generaties beschikbaar blijft.

In Nederland wordt aan dit uitgangspunt invulling gegeven door behoud van archeologisch erfgoed in de bodem (*in situ*) tijdens de planontwikkeling mee te wegen. Als behoud in de bodem (bijvoorbeeld door middel van technische maatregelen of planaanpassing) geen optie is, dan worden archeologische resten opgegraven (behoud *ex situ*). De initiatiefnemer van een ruimtelijk plan, dat bodemverstoring tot gevolg heeft, is verantwoordelijk voor de planologische en de financiële inpassing van het archeologisch onderzoek.

In de Monumentenwet is een bepaling opgenomen dat in elk bestemmingsplan rekening moet worden gehouden met de in de grond aanwezige, dan wel te verwachten archeologische waarden.¹ Ook bevat de Monumentenwet een verplichting om toevalsvondsten te melden (de zgn. meldingsplicht).²

2.3 Provincie Noord-Holland

Als toetsingskader voor bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen gebruikt de provincie Noord-Holland de structuurvisie, de leidraad Landschap en Cultuurhistorie en de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW).³ Op grond van de Wro dienen gemeenten bij de vaststelling van bestemmingsplannen, projectbesluiten en beheersverordeningen de Provinciale Ruimtelijke Verordening Structuurvisie in acht te nemen. Op de CHW zijn o.a. archeologisch verwachtingsvolle gebieden opgenomen. De waardestellingen van de CHW zijn bedoeld als algemene indicaties die per specifiek plangebied nadere invulling en precisering nodig hebben. Naast de CHW beheert de provincie de Archeologische Monumentenkaart (AMK) van het rijk. Op de AMK staan de beschermde archeologische monumenten, de terreinen van zeer hoge en hoge archeologische waarde en de gebieden met een archeologische betekenis.

¹ Artikel 38a lid 1 van de gewijzigde Monumentenwet schrijft hierover dat *De gemeenteraad bij vaststelling van een bestemmingsplan als bedoeld in artikel 3.1 van de nieuwe Wet ruimtelijke ordening en bij de bestemming van de in het plan begrepen grond, rekening houdt met de in de grond aanwezige dan wel te verwachten monumenten.* Met 'monument' wordt hier een (onbeschermde) archeologisch monument bedoeld, ofwel *alle terreinen welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde* (art. 1 Monumentenwet)

² Artikel 53 van de gewijzigde monumentenwet 1988

³ Provincie Noord-Holland, 2010

2.4 Gemeente Amsterdam

De gemeente Amsterdam vindt het belangrijk dat archeologie vroegtijdig in ruimtelijke ordeningsprocessen wordt geïntegreerd.⁴ Hiermee worden twee doelen gediend. Ten eerste een efficiënte voortgang en kostenbeheersing van bouwprocessen. En ten tweede een kwalitatief goed en stadsbreed uniform beheer van het archeologische erfgoed.

Op basis van de resultaten uit het archeologisch bureauonderzoek wordt bepaald of in het bestemmingsplan regels met betrekking tot archeologie moeten worden opgenomen. De Monumentenwet biedt een tweetal mogelijkheden (artikelen 39-40) die BMA heeft uitgewerkt in de modelregels archeologie.

De bescherming van (verwachte) archeologische waarden in een bestemmingsplan wordt geregeld met een omgevingsvergunning als bedoeld in artikel 2.1 lid 1 van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht. Aan een omgevingsvergunning zijn bouwregels verbonden: die bepalen dat in het belang van de archeologische monumentenzorg de aanvrager van een omgevingsvergunning een archeologisch rapport met selectiebesluit dient te overleggen. Daarnaast kan in het bestemmingsplan worden opgenomen dat een omgevingsvergunning moet worden aangevraagd voor het uitvoeren van aanlegwerkzaamheden.

Aan een omgevingsvergunning kunnen voorschriften worden verbonden. Dit houdt in dat aan de vergunning de verplichting wordt gekoppeld om technische maatregelen tot behoud te treffen, om de archeologische resten op te graven of om de werkzaamheden te laten begeleiden door een archeoloog.

De bouwregels en de omgevingsvergunning voor aanlegwerkzaamheden bevatten daarnaast uitzonderingen die duidelijk maken in welke gevallen archeologisch onderzoek niet nodig is. In Amsterdam gelden elf beleidsvarianten, zoals de uitzondering van archeologisch onderzoek bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² of ondieper dan de 19de of 20ste eeuwse ophogingen (Appendix: beleidsvarianten). In de praktijk komen per plangebied meestal twee tot zes varianten voor.

2.5 Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie

Voor de uitvoering van archeologisch onderzoek is door het ministerie van OCW de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) opgesteld. De KNA gaat uit van een gefaseerde aanpak. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een Bureauonderzoek, een Inventariserend Veldonderzoek, een Archeologische Opgraving (AO) en een Archeologische Begeleiding (Appendix: stroomschema).

Het inventariserend veldonderzoek is bedoeld om de resultaten van het bureauonderzoek te toetsen. Het geeft inzicht in de aanwezigheid en toestand van de archeologische overblijfselen in de bodem. Een opgraving wordt uitgevoerd wanneer er sprake is van een vindplaats met waardevolle archeologische resten. Een archeologische begeleiding houdt in dat de bouwingreep onder begeleiding van een archeoloog wordt uitgevoerd. Elke onderzoeksfase wordt afgesloten met een selectiebesluit. Hierin wordt vastgesteld welke delen van een plangebied in aanmerking komen voor verder archeologisch onderzoek of voor bescherming en welke delen van het plangebied worden vrijgegeven.

Voor archeologisch veldonderzoek is een Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. Het laten opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan.

⁴ BMA, 2005

3 Historisch-topografische en archeologische inventarisatie

3.1 Geomorfologie en bodem

Het huidige natuurlijke landschap in en om Amsterdam is in grote mate bepaald door de landschapsvorming in het Holoceen. Dat is de geologische periode na de laatste IJstijd (vanaf ca. 10.000 v. Chr.). Er heerste toen een gematigd klimaat waarin in enkele duizenden jaren grote pakketten veen groeiden in de kuststreek. Dit Hollandveen bevindt zich in de huidige ondergrond tussen gemiddeld 5 m en 2 m ÷ NAP en loopt plaatselijk door tot 0 m NAP.

Het natuurlijke landschap werd vanwege grootschalige veenontginningen vanaf de 11de eeuw omgevormd tot een veenweidegebied. Aangezien de waterhuishouding een cruciale rol speelde bij de veenontginningen, begon tegelijkertijd de aanleg van het stelsel van (zee)dijken ter bescherming van het nieuwe bouw- en akkerland. Later, in de 17de en 18de eeuw, volgden de droogmakerijen waarbij grote watergebieden in Noord-Holland werden ingepolderd.

3.2 Historie algemeen

De vroegste bewoning van Amsterdam dateert, voor zover nu archeologisch bekend, uit de 12de eeuw. Rond de stad, op vooral de hoger gelegen strandwallen, zijn oudere vindplaatsen aanwezig met bewoningssporen die teruggaan tot in de Bronstijd (ca. 2.000 - 800 v. Chr.).

De oudste bouwsporen, uit de 12de en 13de eeuw, zijn teruggevonden aan de Nieuwendijk / Kalverstraat en de Warmoesstraat/Nes. Met de aanleg van de (Nieuwezijds en Oudezijds) burgwallen in de 14de eeuw startte het proces van stadsvorming. De stad had eerst een aarden omwalling als verdedigingswerk. Deze werd in het laatste kwart van de 15de eeuw vervangen door een stenen stadsmuur. De laatmiddeleeuwse stad was omsloten door de huidige Singel aan de westkant en de Gelderse kade en Kloveniersburgwal aan de oostzijde. In de periode 1585-1663 groeide de stad explosief door vier stadsuitbreidingen. Ten tijde van de Eerste Uitleg (1585-1586) verplaatste de stadsrand zich naar de huidige Herengracht en de Oudeschans. Bij de Tweede Uitleg (1592-1596) kwamen er vier nieuwe woon- en werkeilanden (Marken, Uilenburg, Rapenburg en Vlooienburg) aan de oostkant van de stad. In 1613 ontstond met de Derde Uitleg aan de westzijde van de stad de woon- en werkbuurten de Jordaan en het deel van de grachtengordel tot aan de Leidsegracht. De vroeg 17de-eeuwse stad werd beschermd door een gebastioneerde aarden wal ontworpen naar de nieuwste fortificatieplannen uit Italië, voorzien van elf bolwerken. Met de Vierde Uitleg van 1663 werd in de Gouden Eeuw het halfcirkelvormige stadsplan van Amsterdam voltooid. Het oostelijk deel van de grachtengordel werd aangelegd over de Amstel en aan het IJ werden de drie oostelijke haveneilanden Kattenburg, Wittenburg, Oostenburg gerealiseerd. De nieuwe bakstenen stadswal (met in totaal 26 bolwerken) volgde met zijn gracht het tracé van de huidige Singelgracht.

De eerste woonwijken buiten de Singelgracht ontstonden naar aanleiding van het uitbreidingsplan Kalff in 1877, gevolgd door een tweede ring na annexatie van grote delen van de gemeenten Nieuwer-Amstel en Sloten in 1896. De 20ste-eeuwse groei van de stad valt uiteen in vier fasen: bebouwing van de Baarsjes, Zuid en Oost in de jaren twintig en dertig, het door nieuwbouw aaneengroeien van voormalige dijkdorpen in Amsterdam Noord, de wederopbouwijken aan de westzijde van de stad (de Westelijke Tuinsteden) en de bebouwing van de voormalige Bijlmermeer in de jaren zestig en zeventig. Met IJburg borduurt de stad begin 21ste eeuw weer voort op het concept van vier eeuwen tevoren, het creëren van stedelijk areaal in en aan het IJ.

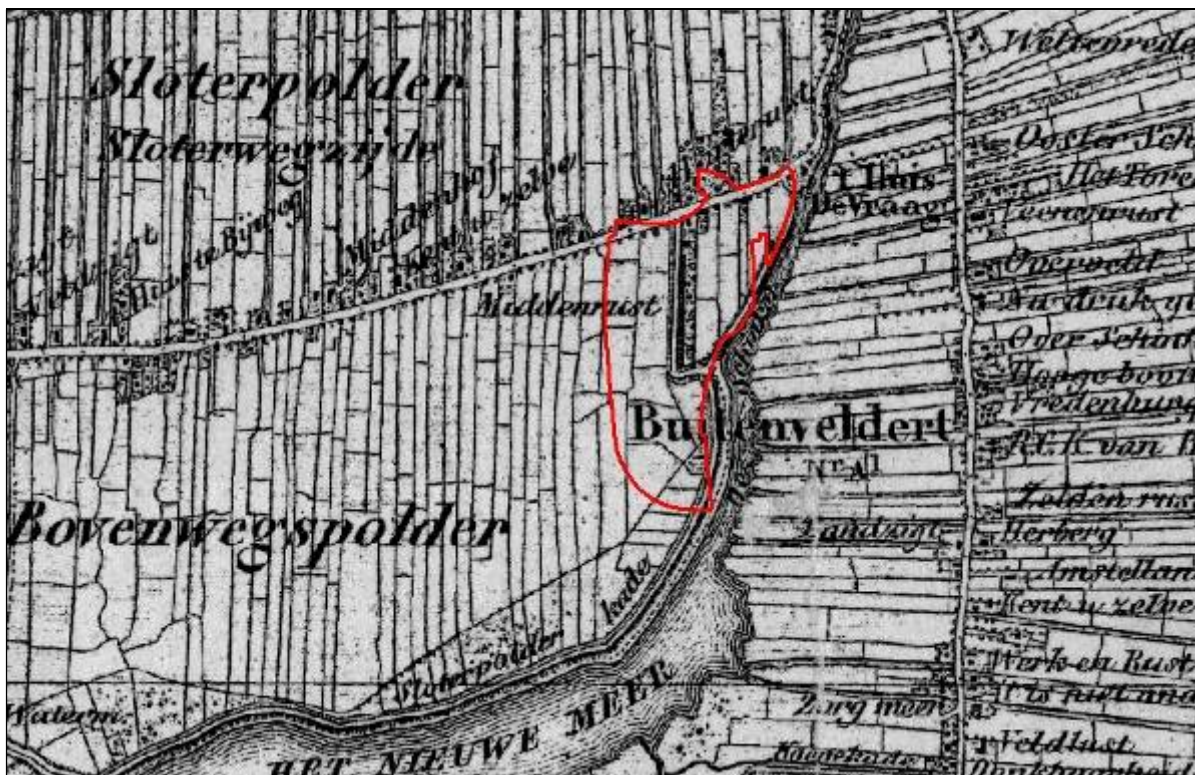
3.3 Historisch-topografische inventarisatie van het plangebied

Voor de historisch-topografische analyse zijn verschillende cartografische bronnen gebruikt: de kaarten van Balthasar Florisz. van Berckenrode (1610-1615), Visscher (ca. 1700) en Mol (1770), de Topografisch Militaire Kaart (1854) de kaart van Scheltema (1900) en de kaarten van Publieke Werken (1881, 1929 en 1936).

3.3.1 Ontginningen en de Sloter Bovenwegspolder

Het plangebied bevindt zich in de voormalige Sloter Bovenwegs- of Riekerpolder, tussen de Schinkel en het dorp Sloten. De polder maakte deel uit van de ambachtsheerlijkheid of gemeente Sloten, tot deze in 1921 door Amsterdam werd geannexeerd.

De ontginning van dit gebied startte vermoedelijk in de 11de of 12de eeuw. Haaks op een bestaande waterloop werden percelen uitgezet met een onderlinge afstand van 30 tot 100 m. Aan de kopse kant verrezen boerderijen op huisterpen en ontstond de voor het veenlandschap typerende lintbebouwing. De grootschalige ontginning van het veenlandschap gedurende de late middeleeuwen leidde tot een proces van bodemdaling. Ter bescherming werden aan de akkers achter- en zijkaden aangelegd.⁵ Ook werden nieuwe stroken veen in cultuur gebracht waarbij de bewoning opschoof. De achterkade werd dan als secundaire ontginningsas in gebruik genomen.⁶ En ze bleven ook na de ontginningsfase in gebruik, als wegen en paden. Het patroon van de middeleeuwse ontginningswerven is goed te zien op historische kaarten (afb.2).

2 Het plangebied (rood omlijnd) op de Topografisch Militaire Kaart uit 1854. Aan de oostzijde van de Schinkel verliep de ontginning vanuit de Amstel, dus van oost naar west. Ten westen van de Schinkel is een noord-zuid patroon gevolgd

⁵ Borger 1987, 16-17

⁶ Stol 1993, 29

3.3.2 Sloterweg en de Schinkel

Langs de noordelijke begrenzing van het plangebied liep de Sloterweg, oorspronkelijk een achterkade zoals hierboven beschreven. Vanuit Sloten liep deze weg via de Overtoom naar Amsterdam. Met name aan de noordzijde stonden boerderijen en enkele buitenplaatsen (afb. 3). Het westelijk deel van de Sloterweg bestaat nog steeds, een deel aan de oostzijde is met aanpalende bebouwing vergraven voor een nieuwe topografie. Binnen het plangebied valt de oude weg grofweg samen met de Henk Sneevlietweg en de Rijsburgerstraat.

Tussen de Nieuwe Meer en de Overtoomse Sluis ligt de Schinkel. Deze rivier werd waarschijnlijk al in de 14de eeuw gebruikt als vaarweg tussen Amsterdam en, via het Haarlemmermeer, Leiden, Delft en Dordrecht.⁷ In de 15de eeuw werd met het graven van de Kostverlorenvaart de vaarweg tot aan het IJ verlengd. De huidige, rechtgetrokken vorm is het gevolg van kanalisering aan het begin van de 20ste eeuw. Het oude jaagpad ligt nog steeds langs de Schinkel.

3 De Sloterweg, de Schinkel en 't Huis te Vraag. Het gebouw valt net buiten het plangebied (Tekening Hermanus Numan (1814), SAA)

3.3.3 Verstedelijking

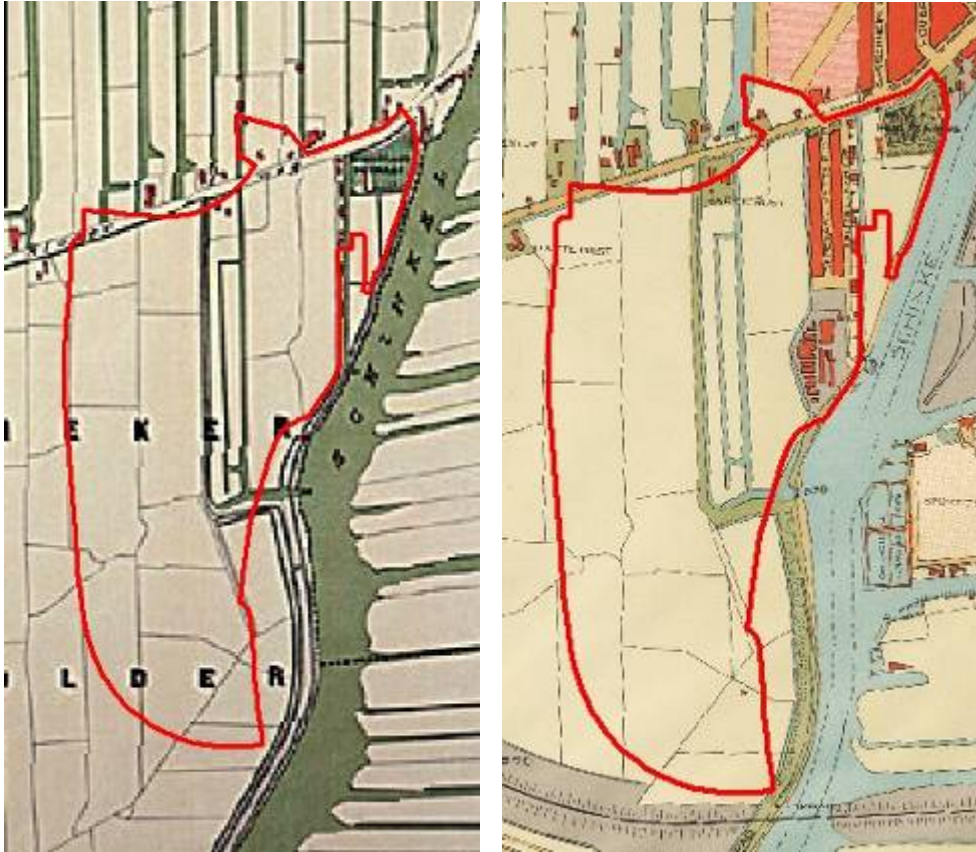
Vanaf het eind van de 19de eeuw veranderde de bebouwing in het gebied van karakter. Tot die tijd stonden er vooral boerderijen en enkele buitenplaatsen en herbergen aan de Sloterweg. In 1885 werd een kleine scheepswerf gebouwd en aan het Spijtellaantje verrezen een aantal arbeidershuizen.⁸ In 1891 werd de particuliere Protestantse Begraafplaats te Vraag geopend, in de

⁷ Gawronski 2007, 6

⁸ Bakker 1999, 104.

volksmond nog steeds Huis Te Vraag geheten. Tot de sluiting in 1962 werden daar zo'n 12.000 mensen begraven.⁹

Het landelijke karakter van het gebied aan de Schinkel veranderde definitief in de jaren 1940 en '50, toen Industrierrein Schinkel (nu Bedrijventerrein Schinkel) werd ontwikkeld.¹⁰ Hiervoor werden de waterwegen Riekerhaven en Westlandgracht gegraven, en langs nieuwe straten als de Vliegtuigstraat en Valschermkade werden bedrijven gevestigd.¹¹

4 Het plangebied (rood omlijnd) op de kaart van Scheltema uit 1900 (links) en van Publieke Werken uit 1929. In 1900 is de eerste, kleinschalige bebouwing te zien, aan het Spijtelantje. In 1929 blijkt de begraafplaats Te Vraag verkleind en de bebouwing uitgebreid

3.4 Archeologische inventarisatie van het plangebied

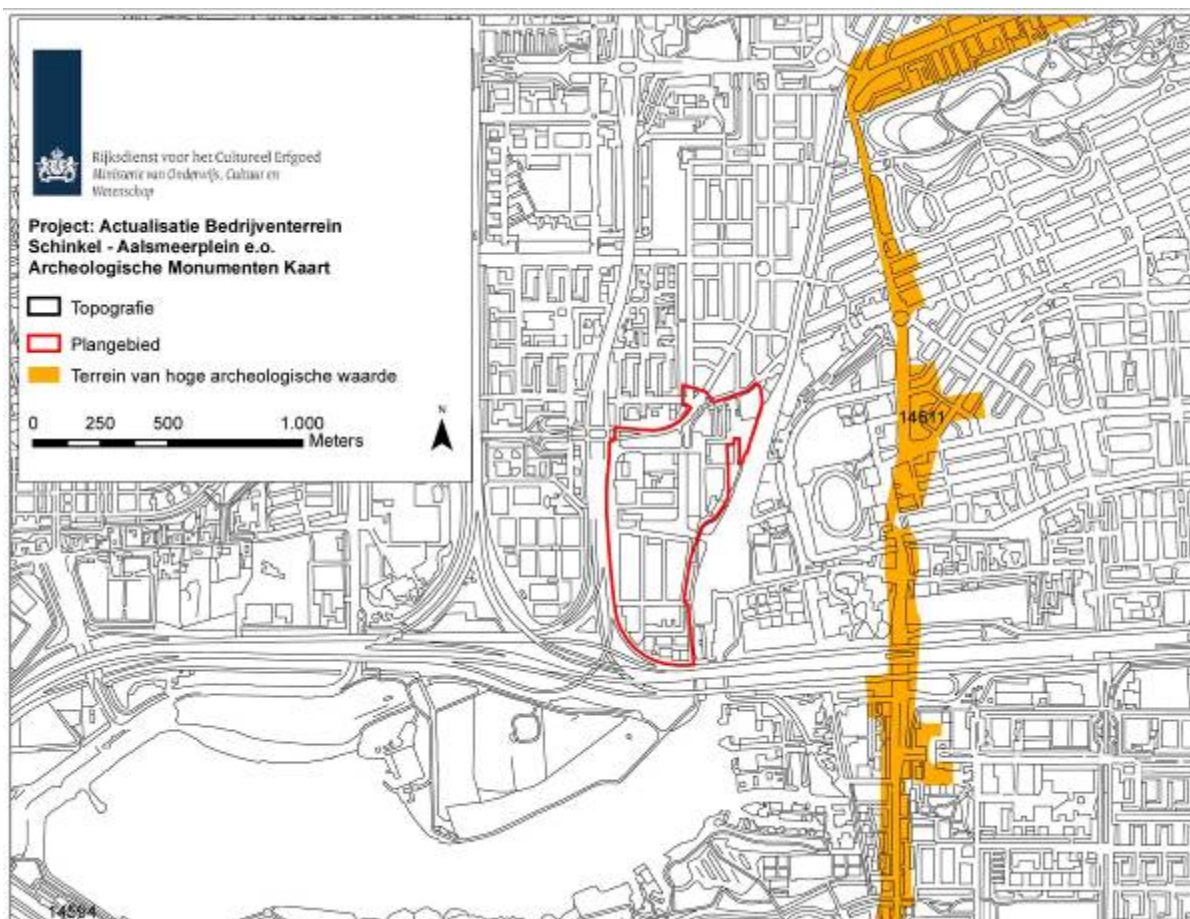
3.4.1 Archeologische Monumenten Kaart en Cultuurhistorische Waardenkaart

Binnen het plangebied zijn geen archeologische monumenten aangewezen. Ook ligt het volgens de Archeologische Monumenten Kaart (AMK: terrein 14611) en de provinciale Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW: MLA 245A) niet in een zone waarvoor een archeologische waardering geldt (afb. 5). Dit verwachtingsbeeld is echter algemeen van aard en dient in het kader van de bouwplanvorming nader te worden uitgewerkt. Een inhoudelijke en ruimtelijke specificatie van de archeologische verwachtingen volgt uit de historisch-topografische analyse, in hoofdstuk 4.

⁹ De Roever 2004, 56

¹⁰ Archiefbank, SAA

¹¹ Bakker 1999

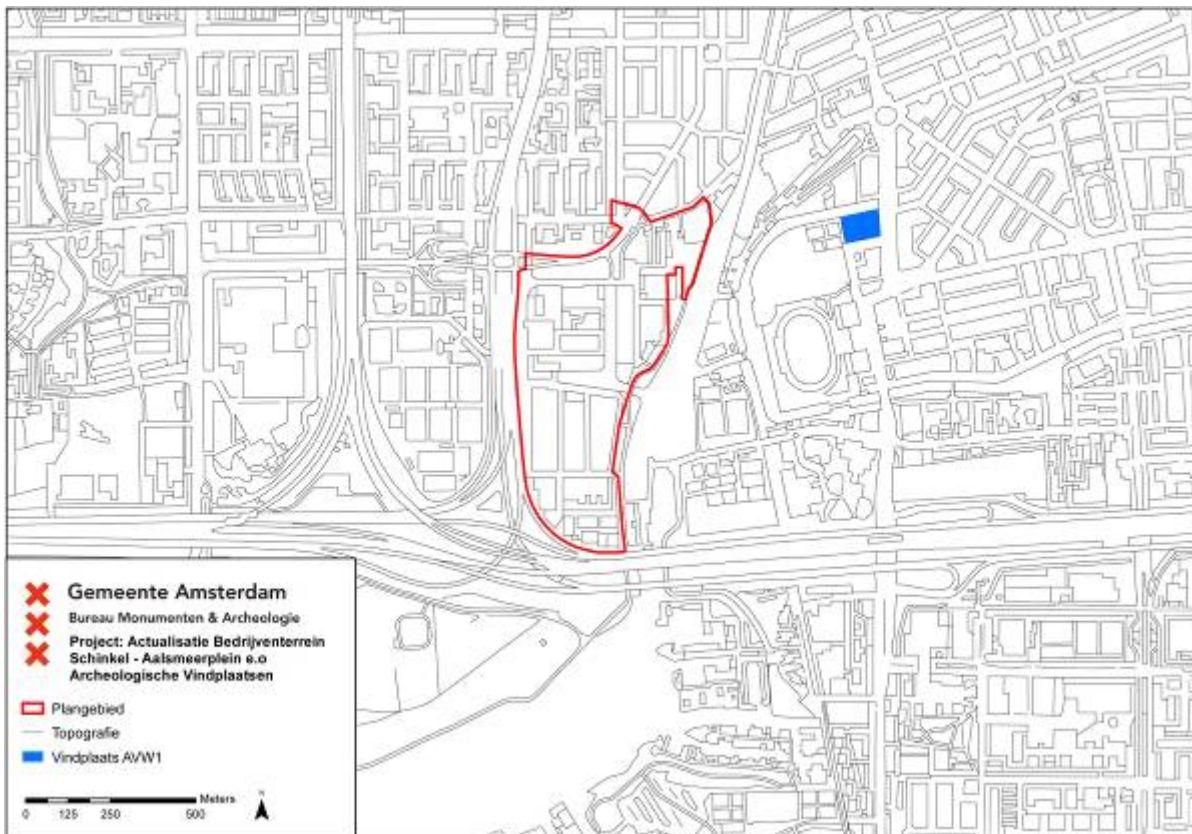

5 Het plangebied Bedrijventerrein Schinkel - Aalsmeerplein e.o. (rood omlijnd) op de Archeologische Monumenten Kaart (AMK, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, juli 2010). De Cultuurhistorische Waardenkaart van de Provincie Noord-Holland (CHW) komt overeen met het AMK-kaartbeeld

3.4.2 Vindplaatsen

Binnen het plangebied is geen veldonderzoek gedaan. Wel is aan de overzijde van de Schinkel, op het terrein van het Frans Ottenstadion aan de Amstelveenseweg, in 2004 een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) uitgevoerd naar bewoningssporen (AVW1, afb. 6). Archiefonderzoek had uitgewezen dat daar in de 16de eeuw een boerderij stond. Hoewel de archeologische waarnemingen werden belemmerd door het voortdurend afkalvende zand, werd duidelijk dat onder het 2,5 tot 4 m dikke ophogingspakket geen archeologische sporen of resten van een historisch loopvlak aanwezig waren. Aangezien de oorspronkelijke bodem zich in dit deel van de stad op 2 m ÷ NAP onder een opgebrachte zandlaag van ruim 2 m bevond, is het oorspronkelijke maaiveld van het veenweidegebied ooit gedeeltelijk afgegraven voordat het terrein werd opgespoten met zand. Ook kan het zijn dat deze bodemlaag onherkenbaar is samengeperst door de druk van het bovenliggende zand.¹²

¹² Gawronski & Veerkamp 2007, 10-13

6 De plek van het IVO AVW1 ten opzichte van het plangebied

3.4.3 Bodemopbouw

Het huidige maaiveld bevindt zich op ca. 0.5 tot 1 m + NAP. In het Spijtellaantje ligt het peil op 0,5 m ÷ NAP. De oorspronkelijke polder ligt op ca. 2 m ÷ NAP. Op basis hiervan kan er vanuit worden gegaan dat eventuele archeologische sporen of vondsten zich, afhankelijk van de locatie, binnen het plangebied op ca. 1,5 tot 3 m onder het huidige maaiveld liggen.

3.5 Conclusie: verwachtingsmodel

Op basis van bovenstaande inventarisatie zijn binnen het plangebied materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met de ontginningsfase en het gebruik als veenweidegebied. Deze resten hebben doorgaans een wijde verspreiding en een lage trefkans. Daarnaast bestaat de kans dat in het noorden van het gebied, langs de voormalige Sloterweg, sporen liggen van bewoning. Deze sporen kunnen net als de ontginningen uit de 11de-12de eeuw dateren, en bestaan naar verwachting uit diverse structuren, zoals ophogings- en afvallagen, resten van houten en stenen bebouwing en losse vondsten.

4 Archeologische verwachtingskaart

Op basis van de historisch-topografische inventarisatie (hoofdstuk 3) zijn binnen het plangebied Bedrijventerrein Schinkel - Aalsmeerplein e.o. materiële overblijfselen te verwachten die samenhangen met de gebruiksgeschiedenis van de middeleeuwse ontginningsfase tot in de 20ste eeuw. Dit leidt tot een verwachtingskaart van archeologische materiële neerslag voor het plangebied. Het plangebied kent vier verwachtingszones:

Zone A: Bewoningszone Sloterweg

Archeologische verwachting: hoog

Betreft een zone van bewoning aan de voormalige Sloterweg, waaronder in het uiterste noordoosten grondgebied, waarschijnlijk een tuin, dat toebehoorde aan Huis Te Vraag. De materiële neerslag van deze zone betreft ophogingen, terpen, funderingen, beerputten, tuinen of afvallagen. Vanwege de lange gebruikperiode hebben de archeologische sporen een hoge dichtheid en een sterke onderlinge samenhang. De verwachting is daarom hoog. Eventuele archeologische resten in het noordoostelijke deel van deze zone zijn bij de aanleg van de op- en afrit van de A10 waarschijnlijk verstoord.

Zone B: Sloterweg

Archeologische verwachting: hoog

Betreft het tracé van een belangrijke verbindingsweg, waarover sinds de middeleeuwen mensen zich verplaatsten en goederen werden vervoerd. De materiële neerslag bestaat uit losse vondsten of uit ophogingslagen die dateren uit de ontginningsfase en samenhangen met het ontstaan van het kadetracé van waaruit werd ontgonnen. De archeologische verwachting is daarom hoog.

Zone C: Jaagpad langs de Schinkel

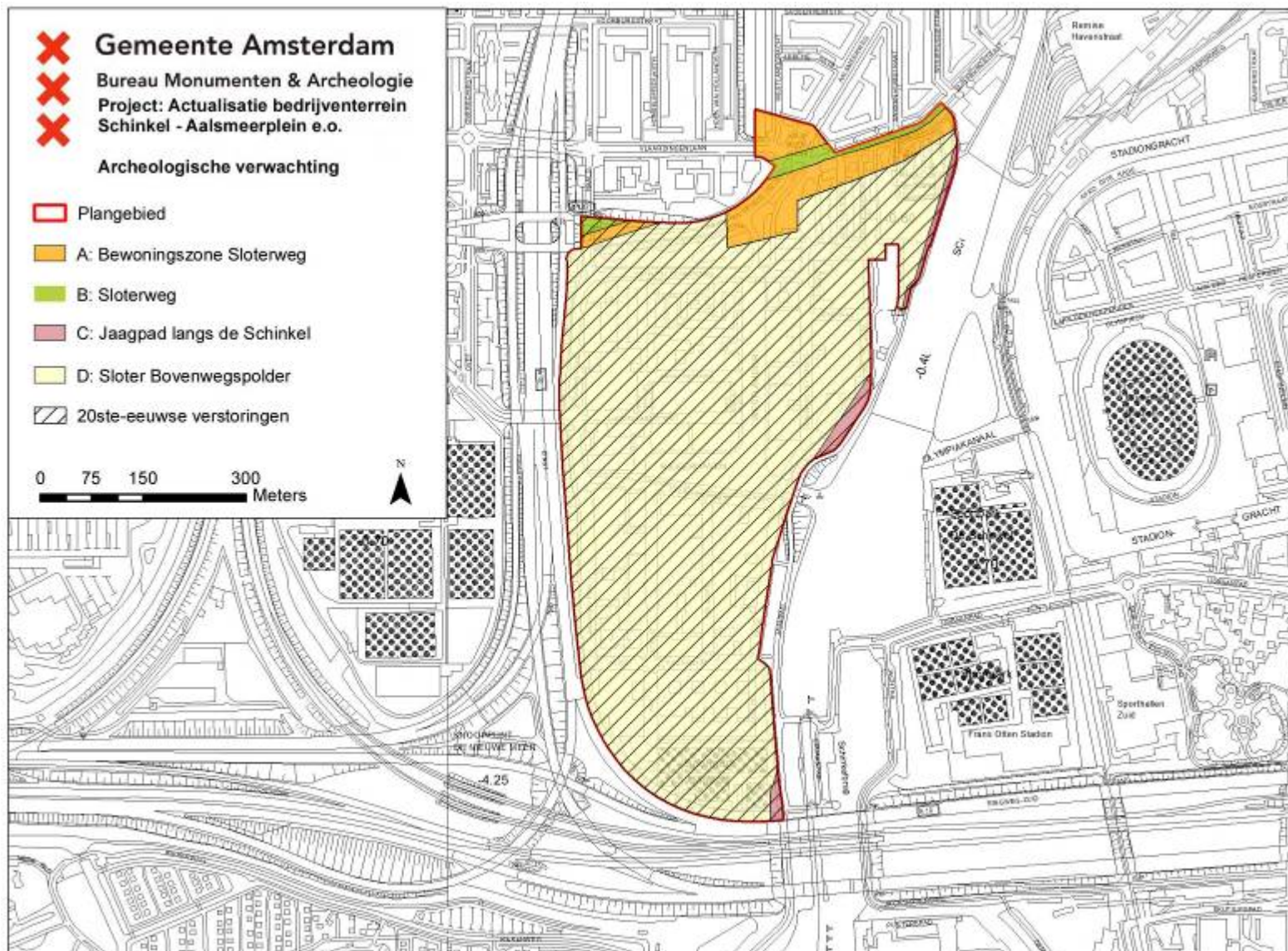
Archeologische verwachting: laag

De archeologische resten die op de plek van het historische jaagpad kunnen worden aangetroffen, bestaan uit losse vondsten. Deze hebben een wijde verspreiding, de archeologische verwachting is daarom laag.

Zone D: Sloter Bovenwegspolder

Archeologische verwachting: laag

Betreft het overgrote deel van het plangebied. Tot de verstedelijking was dit als veenweidegebied in gebruik. De sporen die hier kunnen voorkomen houden verband met landgebruik vanaf de middeleeuwen tot in de 20ste eeuw. Dergelijke overblijfselen hebben weinig tot geen samenhang en een wijde verspreiding. Bovendien zijn grote delen waarschijnlijk verstoord tijdens de aanleg van Bedrijventerrein Schinkel. De archeologische verwachting is daarom laag.

5 Archeologische beleidskaart

De archeologische beleidskaart van het plangebied Bedrijventerrein Schinkel - Aalsmeerplein e.o. is bedoeld als een ruimtelijk schema van de maatregelen die nodig zijn voor de zorg voor het archeologische erfgoed binnen bepaalde zones of locaties in het plangebied. De verwachtingen worden gekoppeld aan de huidige toestand van het terrein en mogelijk opgetreden bodemverstoringen. De clustering van de verwachtingszones resulteert in een beleidskaart met daarop twee zones met bijbehorende specifieke beleidsmaatregelen (Appendix: Beleidsvarianten, stroomschema).

Archeologische beleidszones op basis van de archeologische verwachtingszones

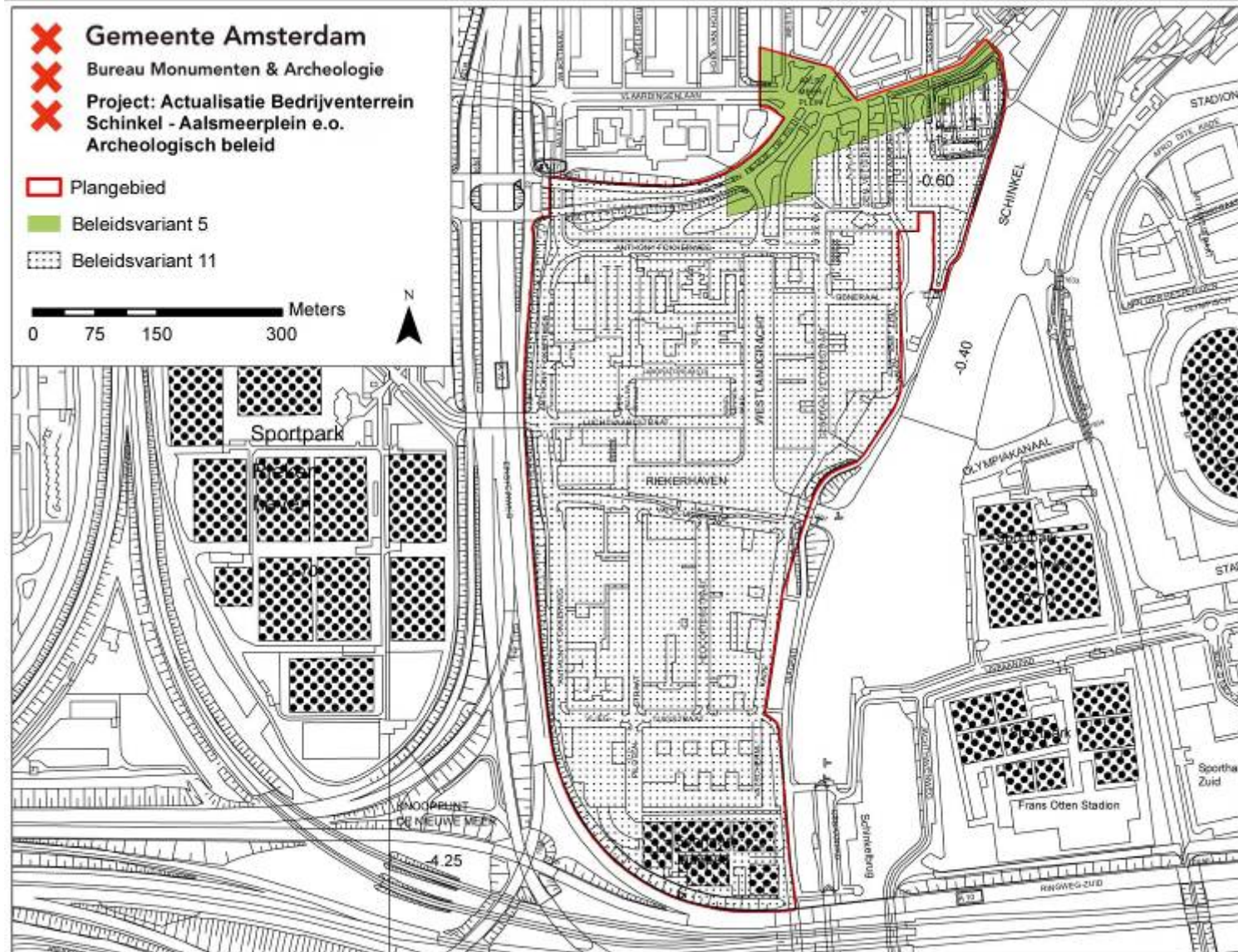
 Begrenzing plangebied.

 Beleidsvariant 5: (deel verwachtingszones A en B)
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² of ondieper dan 2,5 m.

 Beleidsvariant 11: (verwachtingszones C, D en deel van A en B)
Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij alle bodemingrepen.

Voor de uitvoering van elk archeologisch veldwerk is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. Het PvE is onderdeel van de bouwprocedure. Het laten opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan.

Voor het gehele plangebied geldt dat ook in geval geen archeologisch veldonderzoek vereist is en er toch archeologische overblijfselen ouder dan vijftig jaar bij bouwwerkzaamheden aangetroffen worden, deze bij de gemeente aangemeld worden, zodat in overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Conclusie

Het bureauonderzoek naar archeologische waarden is uitgevoerd voor het plangebied Bedrijventerrein Schinkel - Aalsmeerplein e.o. De mogelijkheid dat in de grond aanwezige archeologische waarden worden verstoord is afhankelijk van de grootte en de diepte van het te verstoren oppervlak bij toekomstige bouwingrepen.

Aan de hand van de archeologische verwachtingen (p. 15-16) is een beleidskaart (p. 17-18) opgesteld waarin twee beleidszones worden onderscheiden.

Voor de eerste beleidszone (**deel verwachtingszones A en B**) geldt een uitzondering van archeologisch veldonderzoek bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² of ondieper dan 2,5 m.

Voor de tweede beleidszone (**verwachtingszones C, D en deel van A en B**) geldt een uitzondering van archeologisch veldonderzoek bij alle bodemingrepen.

Voor de uitvoering van elk archeologisch veldwerk, zoals een Archeologische Begeleiding (AB), een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) of een Archeologische Opgraving (AO), is een archeologisch Programma van Eisen (PvE) vereist. Hierin zijn de kwalitatieve randvoorwaarden en onderzoeksvragen voor het werk vastgelegd. Het vormt de basis voor verdere planning en kostenraming. Het PvE is onderdeel van de bouwprocedure. Het laten opstellen ervan behoort tot de verantwoordelijkheid van de initiatiefnemer van het bouwplan.

Voor het gehele plangebied geldt de wettelijke meldingsplicht. Dit houdt in dat ook in geval geen archeologisch vervolgonderzoek is vereist en toch bodemvondsten ouder dan vijftig jaar worden aangetroffen dit aan Bureau Monumenten & Archeologie gemeld wordt zodat in overleg met de opdrachtgever maatregelen getroffen worden tot documentatie en berging van de vondsten.

Bronnen

Digitale bronnen

ARCHIS: Archeologisch Informatiesysteem: <http://www.archis.nl/archisii/html/index.html>

CHW: Cultuurhistorische Waardenkaart provincie Noord-Holland: <http://chw.noord-holland.nl>

PANH: Provinciale Atlas Noord-Holland: www.provincialeatlas-nh.nl

SAA: Stadsarchief Amsterdam: <http://beeldbank.amsterdam.nl>

Literatuur

Bakker, M. (red), *Stadsatlas Amsterdam. Stadskaarten en straatnamen verklaard*. Amsterdam 1999

BMA, *Ruimte voor Geschiedenis. Beleidsnota Monumenten en Archeologie Amsterdam 2005-2010*. Amsterdam 2005

Borger, G.J., 'Ontgonnen, bedijkt, bebouwd. De agrarische voorgeschiedenis van het stedelijk gebied', in: Heinemeijer, W.F. & Wagenaar, M.F., *Amsterdam in kaarten. Verandering van de stad in vier eeuwen cartografie*. Antwerpen 1987

Bos, J.M., 'Een bijdrage tot de bewoningsgeschiedenis', *Holland* 16 (1984), 65-74

Gawronski, J. en J. Veerkamp, 'Frans Ottenstadion. Inventariserend veldonderzoek Amstelveenseweg (BMA AAR 13) Amsterdam 2007

Kruizinga, J., *Het XYZ van Amsterdam*. Amsterdam 2002

Provincie Noord-Holland, *Leidraad Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland. Ontwikkelen met Ruimtelijke Kwaliteit*. Haarlem 2010

Roever, M. de & J. Bierenbroodspot. *De begraafplaatsen van Amsterdam*. Amsterdam 2004

Schmall, H., 'De rand van de stad. Industriële en agrarische activiteiten', in Heinemeijer, W.F. en Wagenaar, M.F., *Amsterdam in kaarten. Verandering van de stad in vier eeuwen cartografie*. Ede/Antwerpen 1987, 40-43

Stol, T., *Wassend water, dalend land. Geschiedenis van Nederland en het water*. Utrecht/Antwerpen 1993

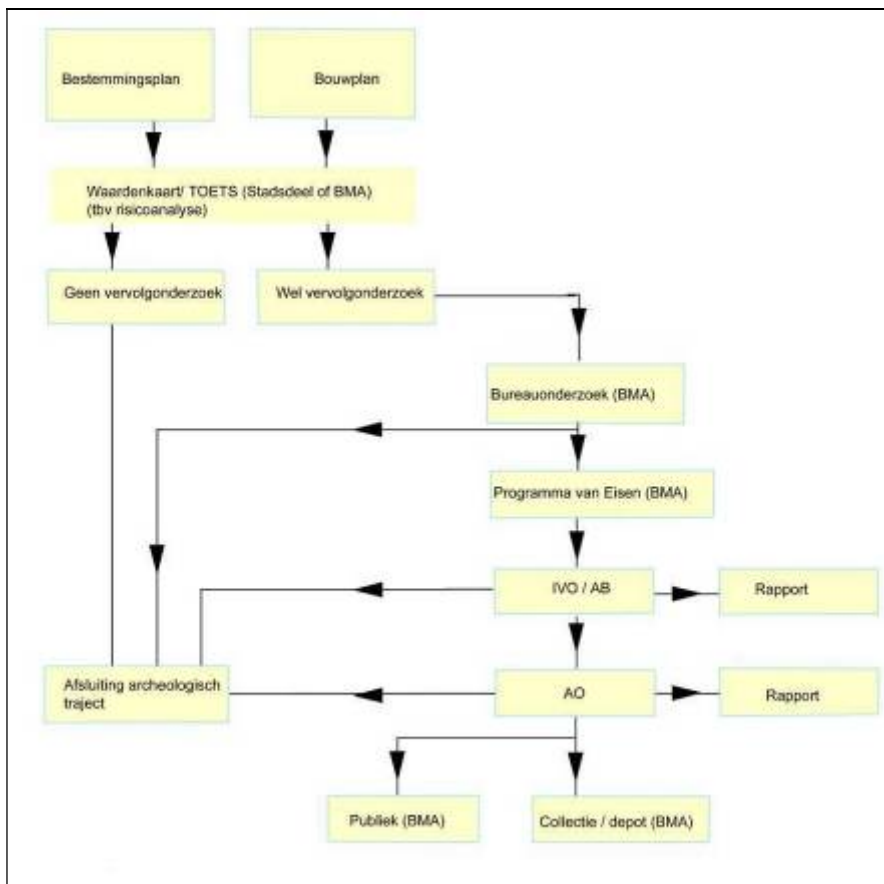
Appendix: Beleidsvarianten, stroomschema

Het archeologisch beleid wordt als maatwerk voor een bepaald plangebied in Amsterdam vastgesteld aan de hand van elf varianten, die een afweging bieden op basis van de aard van de verwachting in combinatie met de specifieke (oppervlakte/diepte) bodemingreep.

- 1: Gebieden met bekende archeologische waarden. Aangezien hier met zekerheid archeologische overblijfselen aanwezig zijn, is bij elke bodemingreep ongeachte het oppervlak of de diepte archeologisch onderzoek noodzakelijk.
- 2: Bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 50 m² of minder dan 0,5 m onder maaiveld.
- 3: Gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog aanwezige historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. Deze gebieden zijn onbebouwd of de bebouwing dateert van vóór de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² of minder dan 0,5 m onder maaiveld.
- 4: Bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting langs nog in het landschap zichtbare historisch infrastructurele assen / in historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing dateert uit het einde van de 19de eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 100 m² of ondieper dan de 19de en 20ste eeuwse ophogingen.
- 5: Bebouwde gebieden met een hoge archeologische verwachting langs voormalige (overbouwde of opgehoogde) historisch infrastructurele assen / in een historische woonkern buiten het historische centrum van Amsterdam. De bebouwing of ophoging dateert uit de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 500 m² of ondieper dan de 20ste eeuwse ophogingen.
- 6: Onbebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting in de landelijke periferie van Amsterdam. Hier liggen archeologische vondsten dicht aan het oppervlak, zodat relevante archeologische lagen kunnen zijn opgenomen in de bouwvoor. De bouwvoor heeft gemiddeld een diepte van 0,3 – 0,5 m waaronder een eerste sporenvak zichtbaar wordt. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² of minder dan 0,5 m onder maaiveld.
- 7: Bebouwde gebieden met een lage archeologische verwachting binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). De bebouwing dateert uit het einde van de 19de en de 20ste eeuw. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij bodemingrepen kleiner dan 10.000 m² of ondieper dan de 19de en 20ste eeuwse ophogingen.
- 8: Terreinen met een hoge archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen het historische centrum van Amsterdam (tot en met de Vierde Uitleg: binnen de Singelgracht). Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem kleiner dan 500 m².
- 9: Gebieden met een lage archeologische verwachting die als vaarweg in gebruik zijn binnen en buiten het historische centrum van Amsterdam. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen in de waterbodem binnen het historisch centrum kleiner dan 2.500 m² en buiten het historisch centrum kleiner dan 10.000 m².

- 10: Gebieden met een lage archeologische verwachting die onder water liggen, of die onder water gelegen hebben en ingepolderd zijn of opgespoten zijn. Uitzondering van archeologisch veldonderzoek geldt bij ingrepen kleiner dan 10.000 m² of in de oorspronkelijke waterbodempl of in het oorspronkelijke maaiveld.
- 11: Gebieden zonder archeologische overblijfselen omdat hier al archeologisch onderzoek of grootschalig grondverzet heeft plaatsgevonden voor bijv. zware funderingen, kelders, tunnels e.d. en gebieden in de voormalige landelijke periferie van Amsterdam buiten de Singelgracht met een lage archeologische verwachting die bovendien opgehoogd, onderheid en bebouwd zijn aan het einde van de 19de en in de 20ste eeuw. Hier geldt een vrijstelling van archeologisch onderzoek. Gebieden waar al archeologisch onderzoek heeft plaatsgevonden zijn wel indirect van belang voor archeologische planning omdat ze aanwijzingen geven voor de eventuele aanwezigheid van archeologische resten in omliggende gebieden.

Voor de beleidsvarianten, 4, 5 en 7 tot en met 10 geldt dat het dieptecriterium op de uiteindelijke beleidskaart nader wordt gespecificeerd.

Stroomschema archeologie BMA

Colofon

Archeologisch Bureauonderzoek 12-013

Voor akkoord controle proces en waardestelling:

Hoofd afdeling Archeologie BMA
Prof. dr. J.H.G. Gawronski

Datum: 23-02-2012
Status: definitief
Redactie: prof. dr. J.H.G. Gawronski
Tekst: drs. J. van den Dijssel
Cartografie: drs. J. van den Dijssel

© Bureau Monumenten & Archeologie, Gemeente Amsterdam, 2012
Postbus 10718, 1001 ES Amsterdam, 020-2514900

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op enigerlei andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van BMA. BMA aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.